144. MEKTUP

١٤٤ – ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْاَرْبَعُونَ وَالْمِائَةُ : اِلَى الْحَافِظ مَحْمُود اللاَّهُورِىِّ فِى بَيَانِ مَعْنَى السَّيْرِ وَالسُّلُوكِ وَبَيَانِ السَّيْرِ اِلَى اللهِ وَالسَّيْرِ فِى اللهِ وَالسَّيْرَيْنِ الْآخَرَيْنِ ﴾

رَزَقَكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ تَرَقِّيَات غَيْرَ مُتَنَاهِيَةٍ فِى مَدَارِجِ الْكَمَالاَتِ بِحُرْمَة سَيِّدِ الْبَشَرِ الْمُطَهَّرِ عَنْ زَيْغِ الْبَصَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِه الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ ﴿ع﴾: **وَأَحْسَنُ مَا يُمْلَى حَدِيثُ اْلاَحِبَّة** * اِعْلَمْ اَنَّ السَّيْرَ وَالسُّلُوكَ عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَة الْعِلْمِيَّة الَّتِى هِىَ مِنْ مَقُولَةِ الْكَيْفِ وَلاَمَجَالَ هُنَا لِلْحَرَكَة اْلاَيْنِيَّة فَالسَّيْرُ اِلَى الله عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَة الْعِلْمِيَّة ذَاهِبًا مِنَ الْعِلْمِ اْلاَدْنَى اِلَى الْعِلْمِ اْلاَعْلَى وَمِنْ هَذَا اِلَى أَعْلَىَ آخَرَ وَهكَذَا اِلَى اَنْ تَنْتَهِىَ اِلَى عِلْمِ الْوَاجِبِ تَعَالَى بَعْدَ طَىِّ عُلُومِ الْمُمْكِنَاتِ كُلِّهَا وَزَوَالِهَا بِاَسْرِهَا وَهَذِهِ الْحَالَةُ هِىَ الْمُعَبَّرُ عَنْهَا بِالْفَنَاءِ وَالسَّيْرُ فِى الله عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَة الْعِلْمِيَّة فِى مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ مِنَ اْلاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَالشُّؤُنِ وَاْلاِعْتِبَارَاتِ وَالتَّقْدِيسَاتِ وَالتَّنْــزِيهَاتِ اِلَى اَنْ تَنْتَهِىَ اِلَى مَرْتَبَةٍ لاَ يُمْكِنُ التَّعْبِيرُ عَنْهَا بِعِبَارَةٍ وَلاَيُشَارُ اِلَيْهَا بِاِشَارَةٍ وَلاَتُسَمَّى بِاسْمٍ وَلاَيُكْنَى عَنْهَا بِكِنَايَة وَلاَيَعْلَمُهَا عَالِمٌ وَلاَيُدْرِكُهَا مُدْرِكٌ وَهَذَا السَّيْرُ يُسَمَّى بِالْبَقَاءِ وَالسَّيْرُ عَنِ الله بِالله الَّذِى هُوَ السَّيْرُ الثَّالِثُ اَيْضًا عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَة الْعِلْمِيَّة نَازِلاً مِنَ الْعِلْمِ اْلاَعْلَى اِلَى الْعِلْمِ اْلاَدْنَى وَمِنَ اْلاَدْنَى اِلَى اْلاَدْنَى وَهكَذَا اِلَى اَنْ يَرْجِعَ اِلَى الْمُمْكِنَاتِ رُجُوعَ الْقَهْقَرَى وَيَنْــزِلَ مِنْ عُلُومِ مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ كُلِّهَا وَهُوَ الْعَارِفُ الَّذِى نَسِىَ اللهَ بِالله وَرَجَعَ عَنِ الله مَعَ الله وَهُوَالْوَاجِدُ الْفَاقِدُ وَالْوَاصِلُ الْمَهْجُورُ وَهُوَ الْقَرِيبُ الْبَعِيدُ وَالسَّيْرُ الرَّابِعُ الَّذِى هُوَ السَّيْرُ فِى اْلاَشْيَاءِ عِبَارَةٌ عَنْ حُصُولِ عُلُومِ اْلاَشْيَاءِ شَيْئًا فَشَيْئًا بَعْدَ زَوَالِ تِلْكَ الْعُلُومِ كُلِّهَا فِى السَّيْرِ اْلاَوَّلِ فَالسَّيْرُ الرَّابِعُ مُقَابِلٌ لِلسَّيْرِ اْلاَوَّلِ وَالسَّيْرُ الثَّالِثُ لِلثَّانِى كَمَا تَرَى

وَالسَّيْرُ اِلَى اللهِ وَالسَّيْرُ فِى اللهِ لِتَحْصِيلِ نَفْسِ الْوَلاَيَةِ الَّتِى هِىَ عِبَارَةٌ عَنِ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ وَالسَّيْرُ الثَّالِثُ وَالرَّابِعُ لِحُصُولِ مَقَامِ الدَّعْوَةِ الَّذِى هُوَ مَخْصُوصٌ بِالاَنْبِيَاءِ الْمُرْسَلِينَ صَلَوَاتُ اللهِ وَتَسْلِيمَاتُهُ عَلَى جَمِيعِهِمْ عُمُومًا وَعَلَى أَفْضَلِهِمْ خُصُوصًا وَلِلْمُتَابِعِينَ الْكَامِلِينَ اَيْضًا نَصِيبٌ مِنْ مَقَامِ هَؤُلاَءِ الاَكَابِرِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ "**قُلْ هَذِهِ سَبِيلِى اَدْعُو اِلَى اللهِ عَلَى بَصِيرَةٍ اَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِى**" اَلآيَةَ هَذَا هُوَ حَدِيثُ الْبِدَايَةِ وَالنِّهَايَةِ وَالْمَقْصُودُ مِنْ ذِكْرِهِ تَنْوِيهُ شَأْنِهِ وَتَشْوِيقُ الطُّلاَّبِ اِلَيْهِ ﴿شعْرٌ﴾:

وَتَهَافَتُوا فِى سَكْرٍ يَا أَهْلَ صَفْرَاءَ   لِأَجْلِ تَغَافُلِ السَّوْدَاوِى

وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ .

TÜRKÇE ANLAMI

Bu mektup Hafız Mahmud el-Lahorî'ye yazılmış olup *seyr u sülûk*un[244], seyr-i ilallâhın, seyr-i fillâhın ve diğer iki seyrin açıklamalarını içermektedir.

Allah Subhânehû "*zeyğ-i basar* (göz kayması)"ndan temizlenmiş (gözünü Hakk Subhânehû'nun dışında bir şeye kaydırmaktan korunmuş) olan Beşeriyetin Efendisi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hürmetine sizleri kemâlât basamaklarında sonsuz yükselişlerle rızıklandırsın.

"Yazılacak en güzel şey dostların sözüdür." (Şiir).

Bilmek gerekir ki; *seyr u sülûk, keyfiyet makûlesi*nden[245] (kategorisinden) olan *ilmî hareket*ten[246] ibârettir. Burada *eyniyyet* (mekana bağlılık) hareketine yer yoktur.

---

[244] *Seyr u sülûk*: bkz. C. 1, Mektup 71,dipnot.

[245] Makûle-Makûlât: Katagoriler. Bir şeye yüklenen nitelikler. Varlığın sınıflarını ifade eden kalıplar, haller. Bunlar on adet olup "makûlât-ı aşere" diye isimlendirilirler. Bunların birincisi cevher olup diğerleri hep arazdır: Kemmiyyet, keyfiyet, izafet, metâ, eyniyyet, vad', mülk, fi'l, infi'âl.

Seyr-i ilâllah; en düşük bilgiden en yüce bilgiye buradan da daha yüce olana giden ve bu şekilde devam ederek tüm mümkinâtın ilimleri aşılıp bütünüyle[247] zâil olduktan sonra Vâcib Te'âlâ'nın ilminde son bulan ilmî hareketten ibârettir. İşte bu hal *fenâ* diye tabir edilir.

Seyr-i fillâh; isimler, sıfatlar, şu'ûn[248], itibarlar[249], takdisler, tenzihlerden olan ve bir ibareyle ifade edilmesi mümkün olmayan, bir işaretle gösterilemeyen, bir isimle adlandırılamayan, bir kinaye ile kinâyelenemeyen, hiçbir âlimin bilemeyeceği ve hiçbir idrak sahibinin idrak edemeyeceği bir mertebede son bulan vücûb mertebelerindeki ilmî hareketten ibârettir. Bu seyr, *bekâ* diye isimlendirilir.

Seyr-i anillah billah: Bu üçüncü seyirdir. En yüce olanın ilminden en düşük olanın ilmine, en düşük olandan daha düşük olanın ilmine inen ve bu minvalde devam ederek tam olarak mümkünâta dönene kadar süren ve vücûb mertebelerinin hepsinin ilminden aşağı inen ilmî harekettir. Sâlik burada Allah'ı Allah'la unutan âriftir. Kaybedici bulandır. Ayrı kalmış kavuşandır. Uzak olan yakındır.

Dördüncü seyr, seyr fi'l-eşyâdır ki birinci seyrde bu ilimlerin hepsi yok olduktan sonra kademe kademe eşyanın ilimlerine ulaşmaktan ibârettir. Bu dördüncü seyr, birinci seyrin mukâbilidir. Görüldüğü üzere üçüncü seyr de ikinci seyrin mukabilidir.

Seyr-i ilâllah ve seyr-i fillah; fenâ ve bekâdan ibâret olan velâyetin kendisini elde etmek içindir.

Üçüncü ve dördüncü seyr Peygamberlere mahsus olan davet makamına ulaşmak içindir. Salât u selam umûmî anlamda hepsinin üzerine, husûsî anlamda en faziletlilerinin üzerine olsun. Onlara tam mânâsıyla tâbi olan kâmil zatların da bu büyük peygamberlerin (Aleyhimu's-Selâm) makamından bir nasibi vardır. *"De ki: "İşte benim yolum budur: Allah'a basiretle da'vet ederim. Ben ve bana uyanlar..."* (Yûsuf, 108).

İşte başlangıcın ve nihâyetin serüveni böyledir. Bunların anlatılmasındaki maksat onun yüceliğini anmak ve taliplilerini teşvik etmektir.

Keyfiyet (nitelik): "Ne şekilde?", "nasıl?" sorularının cevabında kullanılan bir arazdır. [Esîruddîn Ebherî, Mantık (İsâgoci Terceme ve Şerhi), Sonuna mantık terimleri sözlüğü ekleyerek hz. Talha Alp, s. 149, İstanbul 1998]

[246] İlim, keyfiyet makûlesinin ikinci nevisi olan Keyfiyât-ı nefsiyyenin ikincisidir

[247] Arapça metinde geçen *"bi esrihâ"* ifadesi, tamamen, bütünüyle anlamlarına gelmektedir.

[248] Şü'ûn'un açıklaması için bkz. C. 1, Mektup 21.

[249] İtibarların açıklaması için bkz. C. 1, Mektup 21.

"Sevdalıların gafletinden dolayı sarhoşluk içinde yığılıp kaldınız ey Safrâ halkı!" (Şiir).

Selam hidayete tâbi olanlara ve Muhammed Mustafa'nın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yoluna sımsıkı sarılanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

144. ≺ : اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْاَرْبَعُونَ وَالْمِائَةُ **Yüz kırk dördüncü mektup** اِلَى الْحَافِظ مَحْمُود اَللاَّهُورِى **Hafız Mahmud Lahorî'ye yazılmıştır** *(Neyle alâkalıdır?)* فِى بَيَانِ وَالسَّيْرِ فِى **Seyr-i İlallah'ın** وَبَيَانِ السَّيْرِ اِلَى اللهِ **Seyr-i Sülûk'ün** مَعْنَى السَّيْرِ وَالسُّلُوك اللهِ **Seyr-i Fillah'ın** وَالسَّيْرَيْنِ الْآخَرَيْنِ **Ve diğer iki seyrin anlamlarının açıklamasıyla alâkalıdır** ≻

رَزَقَكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Sübhânehû, sizi rızıklandırsın *(Neyle?)* تَرَقِّيَاتٍ غَيْرَ مُتَنَاهِيَةٍ Sonsuz yükselişlerle *(Nerede?)* فِى مَدَارِجِ الْكَمَالاَتِ Kemâlat basamaklarında بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْبَشَرِ Beşerin Efendisi'nin hürmetine *(Öyle Efendi ki;)* اَلْمُطَهَّرِ Arınmış olan *(Neden?)* عَنْ زَيْغِ الْبَصَرِ Göz kaymasından عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve âline olsun *(Ne?)* اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salâtlar ve selamlar ﴿ع﴾: Mısra: وَأَحْسَنُ مَا O şeyin en güzeli ki; يُمْلَى Yazılıyor *(Nedir o?)* حَدِيثُ الْاَحِبَّةِ Dostların sözüdür (اِعْلَمْ) Bil ki; اَنَّ السَّيْرَ وَالسُّلُوكَ Şüphesiz Seyr-i Sülûk *(Nedir?)* عِبَارَةٌ İbarettir *(Neden?)* عَنِ الْحَرَكَةِ الْعِلْمِيَّةِ İlme ilişkin hareketten اَلَّتِى هِىَ Ki o hareket *(Nedendir?)* مِنْ مَقُولَةِ الْكَيْفِ Nitelik katagorisindendir وَلاَمَجَالَ هُنَا Burada yer yoktur *(Neye?)* لِلْحَرَكَةِ الْاَيْنِيَّةِ Mekana ilişkin harekete فَالسَّيْرُ اِلَى اللهِ Seyr-i İlallah *(Nedir?)* عِبَارَةٌ İbarettir *(Neden?)* عَنِ الْحَرَكَةِ الْعِلْمِيَّةِ İlme ilişkin hareketten *(Ne olduğu halde bu hareket?)* ذَاهِبًا Gidici olduğu halde *(Nereden?)* مِنَ الْعِلْمِ الْاَدْنَى En düşük bilgiden *(Nereye?)* اِلَى الْعِلْمِ الْاَعْلَى En yüce bilgiye وَمِنْ هَذَا Burdan da اِلَى أَعْلَى آخَرَ Başka bir en yüceye giden وَهَكَذَا Böyle devam eder *(Ne zamana kadar?)* اِلَى اَنْ تَنْتَهِى Son bulana kadar *(Nerede?)* اِلَى عِلْمِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vâcip Teâla'nın ilminde *(Ne zaman?)* بَعْدَ طَيِّ عُلُومِ الْمُمْكِنَاتِ Mümkünlerin ilimlerini aştıktan sonra كُلِّهَا Hepsini وَزَوَالِهَا Ve onlar yok

اَلْمُعَبَّرُ عَنْهَا (Nedir?) O هِىَ Bu hal وَهَذِهِ الْحَالَةُ Tümüyle بِاَسْرِهَا (Neyle?) olduktan sonra
عِبَارَةٌ (Nedir?) Seyr-i Fillah ise وَالسَّيْرُ فِى اللهِ Fenâ ile بِالْفَنَاءِ (Neyle?) Tabir olunandır
فِى مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ (Nerede?) İlme ilişkin hareketten عَنِ الْحَرَكَةِ الْعِلْمِيَّةِ (Neden?) İbarettir
مِنَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَالشُّؤُنِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ وَالتَّقْدِيسَاتِ Vucûp mertebelerinde
وَالتَّنْـــزِيهَاتِ Yani isimlerin, sıfatların, şe'nlerin, itibarların, yüceltmelerin ve tenzih
etmelerin oluşturduğu mertebelerde (Nereye kadar?) اِلَى اَنْ تَنْتَهِىَ Varıncaya kadar (Nereye?)
اِلَى مَرْتَبَةٍ Bir mertebeye ki; لاَ يُمْكِنُ التَّعْبِيرُ عَنْهَا Onun ifade edilmesi mümkün değildir
(Neyle?) بِعِبَارَةٍ Bir ibareyle وَلاَيُشَارُ اِلَيْهَا Ona işaret edilmez (Neyle?) بِاِشَارَةٍ Bir işaretle
وَلاَتُسَمَّى بِاسْمٍ Bir isimle isimlenemez وَلاَيُكْنَى عَنْهَا بِكِنَايَةٍ Bir kinâye ile kinâyelenemez
وَلاَيَعْلَمُهَا عَالِمٌ Hiçbir alim onu bilemez وَلاَيُدْرِكُهَا مُدْرِكٌ Hiçbir akıl, onu idrak edemez
وَهَذَا السَّيْرُ Bu seyr يُسَمَّى بِالْبَقَاءِ Bekâ diye isimlenir وَالسَّيْرُ عَنِ اللهِ بِاللهِ Seyr-i Anillah
billah / Allah'la Allah'tan dönmek ise اَلَّذِى هُوَ Ki o (Nedir?) اَلسَّيْرُ الثَّالِثُ Üçüncü seyirdir
اَيْضًا Diğerleri gibi (Nedir?) عِبَارَةٌ عَنِ الْحَرَكَةِ الْعِلْمِيَّةِ İlme ilişkin hareketten ibarettir (Nasıl?)
نَازِلاً مِنَ الْعِلْمِ الْاَعْلَى En yüce ilimden inerek (Nereye?) اِلَى الْعِلْمِ الْاَدْنَى En düşük ilme
وَمِنَ الْاَدْنَى En düşük ilimden de (Nereye?) اِلَى الْاَدْنَى Daha düşük ilme inerek وَهَكَذَا
Böyle sürer (Ne zamana dek?) اِلَى اَنْ يَرْجِعَ Dönünceye dek (Nereye?) اِلَى الْمُمْكِنَاتِ
Mümkünâta رُجُوعَ الْقَهْقَرَى Gerisin geriye وَيَنْـــزِلَ Ve yine inenceye dek (Neden?) مِنْ
عُلُومِ مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ Vücûb mertebelerinin ilimlerinden كُلِّهَا Tüm mertebelerin وَهُوَ O
makamda bulunan sâlik (Nedir?) اَلْعَارِفُ Ariftir اَلَّذِى Öyle arif ki; نَسِىَ اللهَ بِاللهِ Allah'ı
Allah ile unutmuş وَرَجَعَ عَنِ اللهِ Ve Allah'tan dönmüş (Neyle?) مَعَ اللهِ Allah ile وَهُوَ O
sâlik اَلْوَاجِدُ الْفَاقِدُ Kaybedici bulandır وَالْوَاصِلُ الْمَهْجُورُ Ayrı kalmış kavuşandır وَهُوَ
اَلْقَرِيبُ الْبَعِيدُ Uzak olan yakındır وَالسَّيْرُ الرَّابِعُ Dördüncü seyr اَلَّذِى هُوَ Ki o; (Nedir?)
اَلسَّيْرُ فِى الْاَشْيَاءِ Seyr-i Fi'l Eşya'dır (Nedir o?) عِبَارَةٌ İbarettir (Neden?) عَنْ حُصُولِ عُلُومِ
الْاَشْيَاءِ Eşyanın ilimlerinin meydana gelişinden (Nasıl?) شَيْئًا فَشَيْئًا Kademe kademe
(Neden sonra?) بَعْدَ زَوَالِ تِلْكَ الْعُلُومِ Bu ilimler yok olduktan sonra كُلِّهَا Hepsi (Nerede?) فِى
مُقَابِلٌ لِلسَّيْرِ الْاَوَّلِ Birinci seyirde فَالسَّيْرُ الرَّابِعُ Bu dördüncü seyir (Nedir?) السَّيْرِ الْاَوَّلِ

Birinci seyrin karşıtıdır وَالسَّيْرُ الثَّالِثُ Üçüncü seyir de *(Neyin karşıtıdır?)* لِلثَّانِى İkinci seyrin كَمَا تَرَى Gördüğün gibi وَالسَّيْرُ اِلَى اللهِ Seyr-i İlallah وَالسَّيْرُ فِى اللهِ Ve Seyr-i Fillah *(Niçindir?)* لِتَحْصِيلِ نَفْسِ الْوَلَايَةِ Velâyetin kendisini elde etmek içindir اَلَّتِى هِىَ Ki o velâyet *(Nedir?)* عِبَارَةٌ İbarettir *(Neden?)* عَنِ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Fenâ ve Bekâ'dan وَالسَّيْرُ الثَّالِثُ وَالرَّابِعُ Üçüncü ve dördüncü seyir *(Niçindir?)* لِحُصُولِ مَقَامِ الدَّعْوَةِ Davet Makamı'nın gerçekleşmesi içindir اَلَّذِى هُوَ Ki o *(Nedir?)* مَخْصُوصٌ Aittir *(Kime?)* بِالْاَنْبِيَاءِ الْمُرْسَلِينَ Gönderilen peygamberlere صَلَوَاتُ اللهِ Allah'ın salavâtı وَتَسْلِيمَاتُهُ Ve selamları عَلَى جَمِيعِهِمْ Hepsine olsun عُمُومًا Genel anlamda وَعَلَى أَفْضَلِهِمْ Ve en faziletlilerine olsun خُصُوصًا Husûsi anlamda وَلِلْمُتَابِعِينَ الْكَامِلِينَ Peygamberlere eksiksiz tâbi olanlar için vardır اَيْضًا Peygamberler gibi *(Ne vardır?)* نَصِيبٌ Pay *(Neden?)* مِنْ مَقَامِ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ O büyüklerin makamından عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Selam, onlara olsun "قُلْ هَذِهِ سَبِيلِى "Dedi: İşte benim yolum اَدْعُو اِلَى اللهِ Ben, Allah'a çağırıyorum عَلَى بَصِيرَةٍ Basîretle اَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِى" Ben ve bana tâbi olanlarla beraber" اَلْآيَةَ (Âyet) هَذَا Bu *(Nedir?)* هُوَ حَدِيثُ الْبِدَايَةِ وَالنِّهَايَةِ Başlangıcın ve sonun sözüdür وَالْمَقْصُودُ Kastedilen *(Neden?)* مِنْ ذِكْرِهِ Onun anlatılmasından *(Nedir?)* تَنْوِيهُ شَأْنِهِ Onun yapısını övgü وَتَشْوِيقُ الطُّلَّابِ Ve talipleri teşviktir *(Neye?)* اِلَيْهِ Ona ﴿شِعْرٌ﴾ :Şiir:

وَتَهَافَتُوا Yığılıp kalın *(Ne halde?)* فِى سُكْرٍ Sarhoşluk içinde يَا أَهْلَ صَفْرَاءَ Ey Safra halkı *(Niçin?)* لِأَجْلِ تَغَافُلِ السَّوْدَاوِى Sevdalıların / kederlilerin gafletinden dolayı

وَالسَّلَامُ Selam *(Kime olsun?)* عَلَى مَنْ O kişiye olsun ki; اِتَّبَعَ الْهُدَى Hidâyete tâbi olmuştur وَالْتَزَمَ Ve sımsıkı sarılmıştır *(Neye?)* مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Hz. Mustafa'ya tâbi olmaya عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve âline olsun *(Ne?)* اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salâtlar ve selamlar